

KRONIKA

Prvé poznatky o členstve Slovákov v Mineralogickej spoločnosti v Jene (NDR)

Doterajšie výsledky orientačného prehľadu dejín mineralógie na Slovensku naznačujú, že v tomto vývoji tvorí významnú kapitolu činnosť Slovákov alebo na Slovensku pôsobiacich prírodovedcov, banských úradníkov, profesorov a ďalších odborníkov v Mineralogickej spoločnosti v Jene. Na objasnenie ich činnosti v tejto najstaršej mineralogickej spoločnosti na svete, ktorá spočívala v odbornom mineralogicko-topografickom opise širšieho okolia pôsobiska a v zbere dokumentačných a výstavných mineralogických a petrografických vzoriek, veľmi dobre pomáha odborná spolupráca s Dr. Horstom Frankem z Ústavu dejín lekárstva a prírodných vied na Univerzite Friedricha Schillera v Jene.

Na informáciu treba uviesť, že Mineralogická spoločnosť v Jene mala svoje prvé úradné zasadnutie 8. decembra 1797. Zo slovenských mineralógov sa na ňom zúčastnil Samuel Nagy, Samuel Bredetzky a Daniel Mihalik. Prvým predsedom spoločnosti bol gróf Dominik Teleki de Szék, riaditeľom Johann Georg Lenz. Tajomníkom členov z Uhorska bol Samuel Bredetzky, tajomníkom nemeckých členov Johann Friedrich Fuchs.

Po smrti Dominika Telekiho de Szék 16. septembra 1798 zvolili za predsedu Dimitrija Alexejeviča Gallicina. Tajomníkom uhorských členov sa stal Matias Liptay.

Mineralogická spoločnosť mala roku 1801 595 členov. Z toho bolo 126 riadnych členov (všetci bývali v Jene) a 469 čestných a korešpondujúcich členov. Tí pochádzali prevažne z nemeckých štátov, ale aj z Francúzska, Rakúska, Švajčiarska, Ruska, Portugalska, Belgicka, Švédska a Anglicka. Po Nemcoch mali najväčšie zastúpenie členovia z Uhorska v počte 73. Spoločnosť trvala do roku 1884, ale doba jej rozkvetu trvala od založenia do roku 1832. V tom čase boli prijatí aj ďalší členovia zo Slovenska. Zachované spisy za toto obdobie zahŕňajú asi 40 zväzkov s viac ako 5000 listami. Písomné doklady o spolupráci slovenských vedcov s Mineralogickou spoločnosťou v Jene sú doteraz zistené až do roku 1846. Po tomto roku sa doteraz nenašli nijaké doklady.

V archíve spoločnosti v Jene sa zachovali aj pôvodné katalógy k pôvodným uhorským súborným zbierkam minerálov a hornín, avšak v nich uvedené minerály a horniny boli za vojny z veľkej časti zničené. Z týchto katalógov sa zachovali katalógy zbierky od kráľovského vrchného inšpektora panstiev a salín v Solivare Alberta Patzovského z roku 1818, zbierky minerálov z okolia Banskej Štiavnice, Banskej Bystrice a iných nálezísk Uhorska od K. A. Zípsera, profesora z Banskej Bystrice, a katalógy ďalších jeho štyroch stoviek minerálov, zbierky z Uhorska a Bleibergu od profesora V. Schönbauera z roku 1819, zbierky od lekárnik A. L. Gaboru z Gelnice z roku 1824, zbierky riaditeľa Wahlnera z Betliara, zbierky J. Seigerschmieda z Banskej Štiavnice z roku 1826 a zbierky F. Kubínyiho z Vidinej pri Lučenci.

Pri excerptovaní údajov zo starej odbornej literatúry sa zistili ďalšie doplňujúce údaje o členoch Mineralogickej spoločnosti v Jene zo Slovenska, ktorých prehľadný zoznam uvádzame v abecednom poradí: Ambrózy Samuel (1748—1806), Asbóth Ján (1768—1823), Baader Friedrich, Berzeviczy Gregor (1763—1822), Bexheft Ján Konrád

(1766—1825), Boszy Michal, Bredetzky Samuel (1772—1806), Brestenský Vojtech (1786—1861), Calovino Jozef (1760—1804), Carlovský Zigmund (?—1821), Cristoph ?, Csáky Ladislav, Czirbes Ján Andrej (1732—1813), Dianovský Samuel (?—1803), Dobsa František (1768—?), Drevenyak František (1751—1818), Fornet Jozef (?—1809), Fuchs Ján Samuel (1770—1817), Gabora Andrej Ludobít, Genersich Kristián (1759—1825), Genersich Samuel (1768—1844), Gerhard von ?, Geyr ?, Gömöry Ján, Halbschun Daniel, Hauser Ján Samuel, Heckenast Michal (1774—1849), Höring Michal (?—1820), Huszty von Samuel, Jónás Jozef (1787—1821), Klein Ján Samuel (1748—1820), Klein Michal (1776—1854), Kováts Michal (1768—1851), Kralovanský Andrej (1759—1809), Krieger Kristián Andrej, Kubinyi František (1796—1874), Lautsek Andrej, Liedeman Martin (1767—1837), Lumnitzer Štefan (1747—1806), Mihalik Daniel (1767—1840), Möhling Ján, Nadler Karol, Nagy Samuel (?—1810), Nagy Štefan (1770—1841), Neumann ?, Nitsch ?, Pálffy Ferdinand von Erdöd, Patzier Michal (1748—1811), Patzovský Albert, Patzovský Jozef, Pfeiffer Michal (1721—1809), Podkonický Adam (?—1820), Podmanický Karol (1772—1833), Prónay Pavel, Ráday Gedeon, Rarus Ján Michal, Reichetzer František (1770—?), Reuss Samuel (1783—1852), Rössner ?, Romy Karol Juraj (1780—1847), Rupprecht Anton, Sajben Štefan, Schlosser Imrich, Schréter Daniel, Schurer ?, Schuster Ján Peter (1775—1829), Stark Michal (1777—1812), Stark Ján, Steller Tobiáš, Szentiványi Ladislav, Szlučovny Andrej, Szontagh Daniel, Teleki Dominik (1773—1798), Tešedík Samuel, Theil Michal, Thonhäuser Baltazár, Tibely Daniel, Tomcsányi Adam (1755—1831), Wallner Ján, Wehrle Alojz (1791—1835), Weltpriester Viktor de Este, Zacher Samuel, Zay Samuel, Zechmeister Adam, Zechmeister Juraj, Zimmermann Ján Kristián, Zipser Kristián Andrej (1783—1864).

Uvedená práca je ešte len v počiatočnom štádiu výskumu, no už doterajšie výsledky naznačujú, že je žiadúce v nej intenzívne pokračovať a podrobne preskúmať činnosť jednotlivých členov spoločnosti, ktorá môže priniesť nové poznatky pre dejiny mineralógie na Slovensku.

Ivan Herčko — Horst Franke

MINERALIA SLOVACA, roč. 9, č. 4 (40)

Vydal Geologický prieskum Spišská Nová Ves v Alfe, Vydavateľstve technickej a ekonomickej literatúry, n. p., 893 31 Bratislava, Hurbanovo nám. 6, tel. 314 41-6
 Redakcia: Geoprieskum — Mineralia slovaca, p. p. A-21, 040 51 Košice, Stará Spišská cesta, tel. 385 32

Vytlačili Východoslovenské tlačiarne, n. p., Košice

Rukopis zadaný v júni 1977, vytlačené v auguste 1977, 6,63 AH, 6,81 VH

Povolené Slovenským úradom pre tlač a informácie č. 9/11

Cena jedného čísla 15 Kčs

Objednávky adresujte redakcii časopisu

Subscriptions and correspondence concerning advertisements be sent to SLOVART Ltd., Leningradská 12, 896 26 Bratislava

The Mineralia Slovaca is also available on an exchange basis. For details please write to the Editor, Mineralia Slovaca, P. O. Box A-21, 040 51 Košice, Czechoslovakia.